

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Веселин Христов Дафов

за дисертацията на Валери Йорданов Вълчев

„Нихилизмът срещу метафизиката – генезис на неklasическите ценности“,

докторант в Катедра „Философия и политически науки“ на Философския факултет в Югозападен университет „Неофит Рилски“, Благоевград

на тема:

„Нихилизмът срещу метафизиката – генезис на неklasическите ценности“

за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ по философия,

Област на висше образование: 2. Хуманитарни науки

Професионално направление: 2.3. Философия

Научна специалност: История на философията

Представеният за защита дисертационен труд на Валери Йорданов Вълчев се състои от Увод, три глави (Първа глава: Същност и типология на ценностите, Втора глава: Същност на метафизиката, Трета глава: Същност на нихилизма), Заключение: Постмодернизмът като бунт срещу метафизиката, Използвани източници (литература).

Текстът на дисертацията е в обем 181 страници и отделно в „Използвана литература“ са посочени 173 източника, от които 15 на английски език.

В Автореферата се формулира общата идея на дисертацията под категорията „Докторска теза“, а именно: „Тезата на дисертационния труд е утвърждаване необходимостта на преоценката на ценностите в аспекта на сблъсък на нихилизма и метафизиката като универсален онтологичен и културно-исторически процес на трансформация и генериране на ценностите и на значимостта на ценностите за битието на човека и неговия свят. Сблъсъкът се конструира на полето на философията на Ницше: преоценката на ценностите и трансформацията на човека в свръхчовек

посредством собствените му възможности.“ (стр. 6 от Автореферата). И аз съм съгласен, че така доста точно се описва замисъла и изпълнението на дисертационния труд. Което ми дава повод да отбележа и впечатляващата саморефлексивност, проявяваща се в резюмета (при всички рискове на жанра) към всеки параграф от трите глави на дисертацията, но и в Автореферата.

Сам по себе си замисълът на дисертацията е впечатляващ, най-вече през самосъзнанието на Валери Вълчев за иновативния характер на едно евентуално философско постижение, както това е посочено на стр. 7 от Автореферата „В тези мащаби да се изведе линията на извеждане на нови ценности и на постигане на областта на автономното битие на ценностите, а оттам и да се направи опит да се набележи разрешаване на универсалните ценности и на ролята на трансценденцията в жизненото, „отсамното“ битие на човека.“

Самата дисертация през един повече тезисен и постерен стил на изложения на историко-философските моменти, представлява именно такъв опит – да се схване един общ историко-философски процес, през който да се разкрият онтологичните моменти на отношенията между метафизика (битие) и ценност (аксиология). И в това рисковано начинание авторът постига безспорни успехи, но понякога плаща и немалка цена откъм достатъчност на доказателствата и навлизане в детайлите на онтологичното и метафизичното. Ето един пример: Когато в дисертацията се отбелязва, впрочем на не едно място, но в случая на стр. 180, относно „хипотезите, предвидени като организационен телос на изследването“, следното: „Моментите на криза и упадък в човешката история бележат разтърсването на действащия светоглед и са моменти, в които живо и остро се поставя въпросът за ценностите и за самите светогледни начала. В тези периоди просветва битието на ценностите и започва тотален процес на преоценка на ценностите, който процес е отрицание, сваляне на старото и затова носи в себе си ниҳилизъм. Чрез ниҳилизма се извършва критиката и тя засяга най-дълбокото – а това са именно метафизическите устои на светогледа. Така кризата ражда сблъсъка на ниҳилизма и метафизиката.“ Малко по-сетне четем: „Крайният ниҳилизъм обаче всъщност задълбочава упадъка и невъзможността да се открие новото.“ Подобни тези могат да се срещнат на много места и те показват едно разбиране за „естествеността“ (в смисъл на „онтологична присъщност“) на ценностите в човешкия живот. Но ето какво се е загубило в подобен дискурс – загубва се онтологичното на самата ценност. Остава се с впечатление, че едва ли не имаме от една страна „криза“ и „упадък“, а от друга страна, в резултат на тези „криза“ и „упадък“ се поражда „необходимостта“ от

преосмисляне на ценностите. В подобен подход, се пропуска ставането на самата кризисност и упадъчност, доколкото е онтологично ясно, че те самите няма как да получат своето битие именно на кризисно и упадъчно извън полето на едно вече станало оценностяване. Самото битие на „кризата“ и „упадъка“ вече носят ценността.

По същество тази бележка представлява и една от основните ми теоретични критики към получените резултати в дисертацията. Като съм съгласен с основните положения в нея, че именно в развитието на човешкото се съдържат основанията за противоречията, в които изпада самия човек, самото човечество като духовна субектност, и от която възникват въпросите за ценностите и тяхната новост, все пак не мога да не отбележа, че не са представени убедителни доказателства, че това задължително и с необходимост става чрез упадък и криза. Освен, че в налични исторически моменти това е ставало именно така, не е показано, че в онтологията на ценностите неща с необходимост изисква кризисност и упадъчност. Нима не е възможно преминаване от едно оценностяване към друго през творчество, проектиране и овладяна самонаправа, така както, впрочем, приляга на едно субектно същество, което владее себе си, макар и да е несъвършено.

По същество оставянето на темата за ценността в онтологията на Аз-а (на индивидуалното, на човека взет в неговата отделност и неделимост), според мен, е основната причина за теоретичните недостатъци на дисертацията. Едва осмислянето на човешкото като поне себе-стно (самосъздаващо се) същество, но още по-вярно – като личност-но, духовно (творящо, проектиращо) – може да ни даде едно съвременно онтологично заставане по темата. Това би позволило пораждането на ценности да не се мислят непременно през кризи и упадъци, а през творчество и проектиране.

Нямам забележки по структурата на дисертацията, нито по формулираната цел.

Относно формулираните приноси на дисертацията: приемам за коректно посочени и трите приноса. Дори се изкушавам да предложа и още един – „изграждане на гледна точка, позволяваща разбиране на социални (личностни) проявления, от гледна точка на тяхната отрицателност (в онтологичен смисъл – като израз на диалектичност), именно като допринасящи за взаимното признаване, приемане и уважаване“.

В заключение считам представения дисертационен труд за интересен и значим опит да се осмисли ролята на самата философия за осмисляне на духовното развитие на човека. И макар и да има пропуски и неточности (имащи своя израз именно във вече

посочения тезисен и постерен стил), все пак трябва да бъде призната философската смелост и ангажимент към смисъла и задълбоченото познание. Налице са конкретни постижения и самосъзнание за иновативност.

Нагласата ми е да гласувам с „да“ присъждането на научна и образователна степен „доктор“ на колегата Валери Вълчев, но все пак разчитам на защитата за изясняване на поставените от мен и колегите от журито въпроси и изказани критични забележки.

София

23.05.2022 г.

проф. д-р Веселин Дафов